

EDUCAȚIA PERMANENTĂ ÎN ȘCOALĂ

Remus-Silviu ISTRATE¹

istrate_remus@yahoo.com

ABSTRACT: In our days, traditional education was replaced with permanent education taking into account the recommendation made by European Commission in 2000. Nowadays we use the terms such „education from democracy”, „lifelong learning”, „permanent education”, „multicultural education”.

We don't have a strict definition for the concept of permanent definition. In our days, the education can't be a limited domain in time (by the age of our students) or in space (in school buildings). After graduating, the individual must improve the knowledge forward being informed with the new scientific and technical discoveries. In this way, the teacher became an active factor in the entire educational process, learning with the ones he teaches, in continuous process of acquirement.

KEYWORDS: lifelong learning, education from democracy, multicultural education.

Multă vreme s-a considerat că școala poate asigura omului o pregătire profesională și culturală pentru întreaga lui viață. În școala acelei epoci, de care ne despart câteva decenii, învățământul avea, cel mai adesea, un caracter enciclopedic, în sensul că ambiționa să-i învețe pe tineri «de toate» și să le transmită cât mai mult din tezaurul de cunoștințe acumulate de omenire.

Accelerarea și amplificarea fără precedent a procesului de cunoaștere și a ritmului de primare a cunoștințelor în lumea contemporană face astăzi imposibilă asimilarea de către o singură persoană – fie ea oricât de inteligentă și stăruitoare – a totalității cunoștințelor timpului său. Nici măcar într-un domeniu anume al activității școlare aceasta nu este cu puțință. În afară de faptul că, după unele statistici, volumul cunoștințelor se dublează la fiecare zece ani, s-a scurtat foarte mult și timpul necesar aplicării practice a descoperirilor științifice.

Societatea omenească, în ansamblul ei, parcurge o perioadă de transformări revoluționare care pretind omului contemporan o mare capacitate de adaptare continuă, pe parcursul întregii sale vieți.

¹ Profesor la Școala Gimnazială „Constantin Platon”, Bacău.

În aceste condiții, educația de tip tradițional, bazată preponderent pe școală, care trebuia să rezolve toate problemele pregătirii tineretului pentru viață, este înlocuită, treptat, cu o nouă concepție despre educație – educația permanentă.

Chiar și Comisia Europeană, începând din anul 2000, a adoptat o serie de recomandări cu privire la promovarea în interiorul fiecărui stat european a unei educații care să cuprindă, nu numai structural, ci și în planul conținuturilor educaționale, elemente de apropiere, de coincidență. Primele deziderate comune prevăzute în documentele europene erau „educația pentru democrație”, „educația pe parcursul întregii vieți” – educația permanentă, „educația multiculturală”.

Conceptul de educație permanentă poate fi disociat de un alt conținut noțional, cel referitor la caracterul permanent al educației. Necesitatea permanenței educației în plan individual și istoric a fost intuită de mult timp, în primul rând de clasicii pedagogiei universale. «Pentru fiecare om, viața sa – notează Comenius – este o școală, de la leagăn până la mormânt»² și tot el consideră că «tot ce suntem, ce facem, ce gândim, vorbim, urzim, dobândim și posedăm nu este altceva decât o anumită scară pe care ne urcăm din ce în ce mai mult, spre a ajunge cât mai sus, fără însă să putem atinge vreodată suprema treaptă».³

Pentru conceptul de educație permanentă nu există o definiție consacrată și, de aceea, se operează, mai ales, cu trăsături caracteristice. R. H. Dave definea educația permanentă ca fiind procesul de «perfecționare a dezvoltării personale, sociale și profesionale pe durata întregii vieți a indivizilor»⁴ care să le permită acestora integrarea în mediul socio-economic și cultural.

Conceptul de educație permanentă are o serie de caracteristici:

– caracter continuu. „*Continuitatea în timp a educației nu trebuie văzută ca o povară, ci izvorând din dreptul individului la educație, ca o modalitate de adaptare la cerințele tot mai complexe ale mediului. Dreptul la educație devine dreptul individului la educația permanentă*”⁵).

2 J.A. Comenius, *Didactica Magna*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 20.

3 *Ibidem*.

4 R.H.Dave, coord., *Fundamentele educației permanente*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991, p. 71.

5 M. Stanciu, *Introducere în pedagogie*, p. 30.

– caracter global. „Globalitatea persoanei, pe de o parte, și caracterul de globalitate a fenomenelor, pe de altă parte, explică această caracteristică. Rolurile pe care le îndeplinește individul coexistă în orice moment”.⁶

– caracter integral. Educația permanentă „trebuie să integreze în plan orizontal diferite structuri psihice ale individului (de natură intelectuală, motivațională, atitudinală etc.), precum și sursele experienței nonformale și informale care influențează formarea individului”.⁷

Se consideră că acest concept de educație permanentă este specific pedagogiei contemporane și că acoperă un principiu teoretic și acțional care încearcă să regularizeze o anumită realitate specifică secolului nostru. Factorii care reclamă și justifică înscrierea învățământului în perspectiva educației permanente sunt: procesul de accelerare a schimbărilor, explozia demografică, evoluția fără precedent a științelor și tehnologiei, sporirea timpului liber, criza modelelor relaționale de viață (Lengrad, 1973), multiplicarea profesiunilor, creșterea gradului de democratizare a vieții sociale (Văideanu, 1988).

Astăzi, educația trebuie concepută ca un continuum existențial, a cărui durată se confundă cu însăși durata vieții și care nu trebuie limitată în timp (vârstă școlară) și închisă în spațiu (clădiri școlare).

Noile descoperiri ale științei și tehnicii au dus la o « explozie » a cunoașterii și la o mare perisabilitate a cunoștințelor. Așadar, volumul de cunoștințe căpătat de individ la școală nu-i poate sluji eficient toată viața. La scurt timp după terminarea școlii, adeseori, el este determinat prin obligațiile profesionale, sociale, culturale să-și înnoiască bagajul de cunoștințe, priceperi și deprinderi în pas cu noile date ale științei și tehnicii.

Schimbările în structura demografică indică o creștere a numărului oamenilor în vârstă. Lipsa receptivității acestora, degradarea capacităților de adaptare pot face din ei o frână în dezvoltarea socială, economică, culturală a societății. Dar, prin educația primită, ei pot fi influențați, ca și după ce părăsesc câmpul muncii să rămână activi, productivi și chiar creatori.

Creșterea timpului liber poate pune noi probleme pe plan social. El poate fi o sursă de progres și bunăstare pentru individ și societate, dar și o cauză de degradare și regres social. Educația permanentă poate garanta o utilizare eficientă a timpului liber.

⁶ *Ibidem.*, p. 31.

⁷ *Ibidem.*

Școala este o etapă inițială a educației permanente, care trebuie să pregătească elevii în acest scop și, ca urmare, din această perspectivă vor trebui regândite obiectivele educaționale, conținutul și metodele de predare-învățare-evaluare. În acest scop, se va pune accent pe folosirea pe scară largă a metodelor activ-participative, pe tehnicile de învățare eficientă, pe folosirea unui stil didactic integrat, pe creșterea efortului de învățare al elevilor și pe formarea capacității de autoevaluare. Ca urmare, în școală va trebui să se transmită elevilor bazele și metodele autoformării, pregătindu-i pentru educația permanentă.

Raportul în cadrul reuniunii din primavara anului 2002 a Consiliului European, conține și un program de lucru detaliat privind obiectivele sistemelor de educație și formare profesională. Comisia Europeană consideră ca aceste obiective trebuie deschise cât mai mult posibil către statele candidate. A fost propusă explorarea posibilităților de implicare a acestor state în împlinirea obiectivelor.

Obiectivele sistemelor educaționale și de formare profesională menționate în documentul anterior sunt:

- Creșterea calității și eficienței sistemelor educaționale și de formare profesională în UE.

- Îmbunătățirea educației și formării cadrelor didactice și formatorilor.

Accesul la cunoaștere este un aspect esențial al unei societăți a cunoașterii. Cadrele didactice și formatorii sunt actori-cheie în orice strategie ce are în vedere stimularea și dezvoltarea unei societăți și economii.

Elementele-cheie sunt următoarele: sprijinirea corespunzătoare a cadrelor didactice și a formatorilor astfel încât ei să răspundă provocărilor unei societăți bazate pe cunoaștere; definirea competențelor, incluzând aici și competențele minime de TIC, pe care cadrele didactice și formatorii ar trebui să le dețină având în vedere rolul lor în societatea cunoașterii; asigurarea unei calificări adecvate noilor intrați în profesie, la toate materiile și nivelurile, precum și asigurarea unei mai mari atractivități profesiei de cadru didactic sau formator.

Dezvoltarea de competențe pentru societatea cunoașterii.

Competențele de bază reprezintă pachetul de aptitudini și competențe de care fiecare individ are nevoie pentru afirmarea în societate și care trebuie dezvoltate până la sfârșitul perioadei de școlarizare obligatorie și îmbunătățite atunci când e cazul, pe parcursul vieții.

Elementele-cheie sunt:

– identificarea pachetului de competențe de bază, cum pot aceste competențe să fie menținute și cum poate fi evitată supraîncărcarea curriculei în perioada de școlarizare obligatorie;

– asigurarea acestor competențe de bază pentru toți și în particular pentru cei mai puțin avantajați în școli, pentru cei care părăsesc mai devreme perioada de școlarizare, precum și pentru adulți.

Asigurarea accesului la TIC pentru toți: este subliniată importanța e-learning în societatea cunoașterii, care transformă procesele educaționale și formare profesională.

Aspectele importante au în vedere: creșterea numărului de echipament și software educațional astfel încât TIC să fie aplicat cu succes în practicile de predare și formare; adaptarea metodelor de predare și rolul cadrelor didactice și formatorilor de a utiliza la maxim tehnicile de predare și învățare „reale” și „virtuale”.

Creșterea recrutării în studiile științifice și tehnice: dezvoltarea științifică și tehnologică este fundamentală pentru o societate competitivă, bazată pe cunoaștere. Toți cetățenii au nevoie să înțeleagă la nivel de bază matematica, știința și tehnologia, care trebuie să fie competențe de bază.

Elementele importante avute în vedere sunt:

– creșterea numărului de tineri care aleg să studieze și să urmeze cariere în domeniul științei și tehnologiei, în particular în domeniul cercetării și al disciplinelor științifice unde se înregistrează o scădere a numărului de personal calificat;

– asigurarea unui echilibru între bărbați și femei care studiază matematica, știința și tehnologia;

– creșterea numărului de cadre didactice calificate, dezvoltarea unor metode și materiale mai atractive de predare și creșterea utilizării facilităților e-learning în aceste discipline, utilizarea mai bună a resurselor.

Îndeplinirea obiectivelor de asigurare a «lifelong learning» într-o societate a cunoașterii va determina o creștere a nevoii de a investi în educație și formare.

Elementele importante sunt:

– asigurarea unei echitabile și efective distribuiri și utilizări a resurselor financiare în cadrul sistemelor educaționale și de formare;

– exploatarea potențialului parteneriat public-privat;

– dezvoltarea de analize cost-beneficiu în ceea ce privește investițiile în educație și formare.

Viitorul profesiei didactice va sta sub semnul reconsiderării sistemului de formare inițială și continuă și a tehnicilor specifice de asigurare a calității acestor procese. Modul în care a evoluat în lume piața muncii și-a pus amprenta și asupra calificării și competențelor de care au nevoie cadrele didactice.

Summit-ul de la Lisabona din octombrie 2000 a permis experților în educație din cadrul Comisiei Europene să definească competențele de bază solicitate de o societate bazată pe cunoaștere: utilizarea informaticii (tehnologiei informației și comunicării), cunoașterea limbilor străine, cultura tehnologică, cultura antreprenorială, competențe sociale interacționale.

Cadrul didactic nu mai este un simplu executant al unor prescripții sau rețete, ci devine factor activ al procesului de învățământ, învață cu cei pe care îi învață, se perfecționează permanent pentru a putea duce la bun sfârșit sarcina ce i se încredințează. Profesorul și-a depășit condiția, prin dobândirea autonomiei devenind direct responsabil pentru acțiunile sale.

Transformarea educației clasice în educație permanentă, în care se urmărește integrarea și pregătirea socio-profesională complexă a individului, cu scopul realizării unei continuități firești între formarea inițială și formarea continuă, a constituit o deplasare de accent în procesul de dezvoltare profesională. Formarea este văzută ca o acțiune socială vitală care asigură progresul sistemului de învățământ. A forma cadrul didactic coincide cu asigurarea celor mai bune condiții pentru întâmpinarea viitorului socio-educational.

În acest sens, ca forme de perfecționare permanentă pentru cadrele didactice, în proiectul noului statut sunt prevăzute: studiul individual, sesiuni metodico-științifice, schimburi de experiență, cursuri periodice de informare, cercuri și seminarii pedagogice, stadii de perfecționare, consultații, cursuri fără frecvență, cursuri de vară, postuniversitare și doctorat.

Bibliografie:

- [1] Comenius, Jan Amos, *Didactica Magna*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970.
- [2] Cucos, Constantin, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 1996.
- [3] Dave, R.H.(coord.), *Fundamentele educației permanente*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991.
- [4] Iucu, Romiță, *Formarea cadrelor didactice – sisteme, politici, strategii*, Editura Humanitas, București, 2004.